

როინ თათეშვილი -პროფესორი
სსიპ სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ბიზნესის ადმინისტრირების ფაკულტეტი
ელ-ფოსტა: rointateshvili@gmail.com
ნათია კიკნაძე - ეკონომიკის სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი,
სსიპ სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ბიზნესის ადმინისტრირების ფაკულტეტი
ელ-ფოსტა: ntkiknadze@gmail.com

კრიპტოვალუტა და ფინანსური ბაზარი

შესავალი. თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე სამეცნიერო-ტექნოლოგიურმა რევოლუციამ შექმნა ვირტუალური ვალუტა, ანუ კრიპტოვალუტა. კრიპტოვალუტა ეს არის ელექტრონული ფული, რომლის გამოშვება დაფუძნებულია დეცენტრალიზებულ ტექნოლოგიაზე ბლოკჩეინზე. ბლოკჩეინის სისტემა თავის მხრივ წარმოადგენს მონაცემთა ბაზის საერთაშორისო, ერთიან რეესტრს. კომპიუტერული დამუშავების დახმარებით სრულდება რა სხვადასხვა მათემატიკური პრობლემის ამოხსნა, ბლოკჩეინ ტექნოლოგიის საფუძველზე მაინერები გამოიყენებენ გარკვეული რაოდენობის ელექტრონერგიას და უზრუნველყოფენ ახალი ბლოკის შექმნას, რომელის შედეგად გამომუშავდება კრიპტოვალუტა. როგორც ვხედავთ, ბლოკჩეინის სისტემა სახელმწიფოს და ბანკებიდან დამოუკიდებლად ოპერირებს. მსოფლიო ხალხის, თუ ბიზნესს სექტორის ღრმა ინტერესი კრიპტოვალუტის მიმართ განაპირობა სწორედ მისი შექმნის ხელოვნებამ, ეს არის უპრეცედენტო შემთხვევა როდესაც ვირტუალური ვალუტას შექმნა ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს - ფიზიკური პირი იქნება, თუ იურიდიული თავად შეუძლია. თანამედროვე ტექნოლოგიების წყალობით კი მათ აქვთ გარკვეული ღირებულება, შესაბამისად ეს მომხმარებლებს საშუალებას აძლევს საქონლის ყიდვისას, თუ მომსახურების მიღებისას მათი ღირებულება კრიპტოვალუტით დაფარონ.

2009 წლამდე ფულის ბეჭდვა და ემისია მოქცეული იყო სახელმწიფო მმართველობაში. ეს იყო ხელისუფლების პრივილეგია, მაგრამ ეს შეიცვალა როდესაც მსოფლიოში გამოჩნდა პირველი კრიპტოვალუტა - ბიტკოინი. კრიპტოვალუტა, ანუ ელექტრონული ფული მსოფლიოში გვევლინება 2008 წელს. ბიტკოინი არის პირველი ვირტუალური ფული, რომელიც უკავშირდება „Satoshi Nakamoto“-ს სახელს. ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული ვერსიის თანახმად „სატომი ნაკამოტო“ არის მისი ფსევდონიმი, ვარაუდობენ, რომ ამ ფსევდონიმის უკან დგას რამდენიმე ადამიანთა ჯგუფი, რომლებმაც შექმნეს მათემატიკური მოდელი და შესაბამისი პროგრამა ვირტუალური ვალუტის ფუნქციონირებისათვის. „სატომი ნაკამოტომ“ შექმნა ბიტკოინის ოფიციალური საიტი Bitcointalk, სადაც რეგისტრირებული ნაკამოტო არის იაპონიაში მცხოვრები 1975 წლის 5 აპრილს დაბადებული ექსპერტი კრიპტოგრაფიასა და კომპიუტერულ მეცნიერებებში, მაგრამ იაპონიაში მსგავსი სახელის, გვარის და პროფესიის ადამიანი არ მოიძებნა, ამიტომ დღემდე უცნობია რეალურად ვინ დგას ამ სახელის უკან. რაც შეეხება, ბიტკოინის ოფიციალურ გამოცემას, საიტზე 2008 წელს 21 ოქტომბერს white paper-ის სახელით გამოაქვეყნა, ხოლო 2009 წელს ნაკამოტომ შექმნა ბლოკჩეინის პირველი გენეზის ბლოკი. <https://timesofindia.indiatimes.com/business/cryptocurrency/bitcoin/satoshi-nakamotos-bitcoin-white-paper-is-now-13-years-old-heres-what-it-says/articleshow/87847942.cms?from=mdr> 02.02.2022

ძირითადი ნაწილი. დღეის მდგომარეობით არსებობს კრიპტოვალუტის ათასამდე სახეობა, რომლებსაც ჰყავთ თავიანთი შემქმნელები, თუმცაღა, მთელს მსოფლიოში და მათ შორის საქართველოშიც ყველაზე პოპულარული ციფრული ფული არის ბიტკოინი. დევიდ ბიცოკის ნაშრომის - „ბიტკოინის მომავალი და ბლოკჩეინ ტექნოლოგიების“ მიხედვით 2010 წლის მაისში ლაზლო ჰანეჩმა გადაიხადა 10,000 BTC ორი პიცისთვის, იმ დროისთვის მისი ღირებულება იყო 25\$. ეს იყო ბლოკჩეინის ისტორიაში პირველი შემთხვევა, როდესაც გადახდა განხორციელდა

ბიტკოინით. შეიძლება ითქვას, რომ 2010 წელს განადღებული ბიტკოინების ღირებულება დღეს დაახლოებით ასი მილიონი დოლარის ტოლფასია.

გლობალიზაციის პირობებში ბიტკოინმა დაარღვია ქვეყნების ეკონომიკური საზღვრები და ცენტრალიზებული გარემოში, რადგან ბიტკოინმა გამოჩენისთანავე მცირე დროში მოიპოვა პოპულარობა ბევრს ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც. საქართველო, ისე როგორც სხვა ქვეყნები, გლობალიზაციის საერთო სივრცეშია მოქცეული, ჩვენი ქვეყანა ცდილობს მხარი აუბას მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებს, ამიტომ მნიშვნელოვნად მიმაჩნია განვიხილოთ კრიპტოვალუტის გარშემო მსოფლიოში მიმდინარე პროცესები.

ციფრული ვალუტების ინდუსტრიის განვითარებასთან ერთად, ბიზნეს სექტორს ახალ სამყაროსთან ადაპტაციაც უწევს. ბაზრებზე ჩნდება კომპანიები, სადაც ანგარიშსწორება შესაძლებელია ვირტუალური ფულით, მისი გამომწვევი მიზეზი არის ის, რომ ბოლო პერიოდში კრიპტოვალუტის ყიდვა-გაყიდვა უფრო აქტუალური გახდა, წინა პერიოდში ვირტუალური ვალუტის გახარჯვის შესაძლებლობები მისი არასტაბილური ღირებულების გამო დაბალი იყო. ეს მომხმარებლებს საშუალებას აძლევს საქონლის ყიდვისას, ასევე გარკვეული სახის მომსახურების მიღებისას მათი ღირებულება კრიპტოვალუტით დაფარონ. მათ შორის არის უდიდესი ტექნოლოგიური კომპანია Microsoft, რომელის იღებს ბიტკოინს გადახდებს, რაც სხვადასხვა მომხმარებლებში და კომპანიებში კრიპტოვალუტის მიმართ ნდობას ზრდის. კომპანია Tesla - სურვილის შემთხვევაში, ელექტრომობილების შექმნას ბიტკოინის საშუალებით სთავაზობს, ფინანსური ინდუსტრიის ერთ-ერთმა წამყვანმა წარმომადგენელმა Visa-მ, ასევე სხვადასხვა კრიპტოვალუტები ანგარიშსწორების საშუალებად გამოაცხადეს ისეთმა ფინანსურმა კომპანიებმა, როგორებიცაა Mastercard Inc, PayPal, Amazon, Coca-Cola, მომხმარებლებმა აპლიკაციის დამხარებით შესაძლებელია განახორციელონ ანგარიშსწორება კრიპტოვალუტაში, აღნიშნული აპლიკაცია ასევე აძლევს საშუალებას მარტივად შეამოწმონ ანგარიშზე არსებული ქოინების რაოდენობა. მომხმარებლებს

პირდაპირ შეეძლება ბიტკოინით, ეთერიუმით, ლაითკოინით და ბიტკოინ ქეშით ტრანზაქციების განხორციელება, პროდუქტების შექმნა, თანხის გადარიცხვა, შენახვა და სხვა ვალუტებში ავტომატურად კონვერტაცია. ექსპერტები აღნიშნავენ, რომ კრიპტოვალუტის ფასების ზრდა ტრადიციული საფინანსო სექტორის წარმომადგენლების მიერ აღიარებითა და უმსხვილესი საინვესტიციო კომპანიების დაინტერესებითაა გამოწვეული. კრიპტოვალუტის ჯამური საბაზრო კაპიტალიზაცია.

<https://www.euronews.com/next/2021/12/04/paying-with-cryptocurrencies-these-are-the-major-companies-that-accept-cryptos-as-payment> 01.02.2022

მსოფლიო ბაზარზე გვხვდებიან როგორც კრიპტოვალუტის განვითარების მხარდაჭერები, ასევე მისი მოწინააღმდეგეებიც, რაც კრიპტოვალუტის დადებითი და უარყოფითი მხარეების ზეგავლენით აიხსნება.

კრიპტოვალუტის მთავარი დადებითი მახასიათებელი, რის გამოც მსოფლიოს ყურადღების ცენტრში მოექცა მისი დეცენტრალიზებულობაა, ანუ კრიპტოვალუტა არის პირველი ციფრული ვალუტა, რომელსაც არ მართავს ცენტრალური ბანკი, ან რომელიმე სახელწმიფო ორგანო, ეს არის ურთიერთობა მხოლოდ გარიგებაში მონაწილე მყიდველსა და გამყიდველს შორის. ბიტკოინს სრულად დეცენტრალიზებულობა უქმნის უპირატესობას დაცული იყოს ინფლაციისგან დაბეჭდილი ვალუტისგან განსხვავებით. სამეცნიერო-ტექნოლოგიური რევოლუციის დამსახურებით კრიპტოვალუტით ტრანზაქციები არის სწრაფი და იაფი.

რაც შეეხება კრიპტოვალუტის მეორე, უარყოფით მხარეებს, ვირტუალური ვალუტის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაკლს ფასის მერყეობა წარმოადგენს. ფასი კრიპტოვალუტაზე დაფუძნებულია მასზე არსებულ მოთხოვნაზე, ხოლო რეგულაციების არ არსებობა ზრდის სპეკულაციების შანსს, რასაც საბოლოოს ელექტრონული ფულის ფასის არასტაბილურობასთან მივყავართ. კრიპტო საფულეების პროვაიდერებს სჭირდებათ მიიღონ უსაფრთხოების ზომები და მათზე მორგებული სტაბილური პოლიტიკის შემუშავება, რათა არ გახდნენ თაღლითობის მსხვერპლნი და ფინანსური ზარალი არ განიცადონ. ტრანზაქციები არ არის

დაზღვეული; არის შანსი რომ ელექტრონული საფულე გახდეს ჰაკერების სამიზნე; კრიპტოვალუტების ელექტრონული საფულები პლატფორმებია, რომლების მომხმარებლების მიერ გამოიყენება ციფრული აქტივების შესანახად. მოხმარებლები თავის მხრივ ცდილობენ ელექტრონული საფულები კარგად იყოს დაცული, მაგრამ როდესაც საქმე გვაქვს ონლაინ სამყაროსთან, დაჰაკვის ალბათობა არსებობს. აღსანიშნავია, აგრეთვე რომ კრიპტო სამყაროში გავრცელებულია მაქინაციები და მონეტების ქურდობები. 2021 წლის დეკემბერში კრიპტო ვალუტის გაცვლის პლატფორმამ ბიტმარტმა განაცხადა, რომ მისი აქტიური საფულები გახდნენ ჰაკერების დავდასხმის ობიექტი. ჰაკერებმა შეძლეს დაახლოებით 150 მინიონი აშშ დოლარის მოპარვა. ბოროტმოქმედების მხრიდან თავდასხმა კრიპტო ფლატფორმებზე სისტემატიურ ხასითს ატარებს და შედეგად მილიონობით აშშ დოლარის ზიანს აყენებენ. <https://edition.cnn.com/2021/12/06/tech/bitmart-ethereum-bsc-hack/index.html>

01.02.2022

ვინაიდან, კრიპტოვალუტის შექმნა შესაძლებელია ანონიმურადაც პირის იდენტიფიცირების გარეშე, არ იკვეთება კრიპტოვალუტით ოპერაციებში მონაწილეები პირები, იზრდება რისკი კრიპტოვალუტა გამოყენებულ იქნეს ისეთი კრიმინალური საქმიანობისთვის, როგორცაა ტერორიზმის დაფინანსება, ან ფულის გათეთრება. სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურებს კრიპტოვალუტით მომხმარებელთა ანონიმურობა გამოძიებაში სერიოზულ ბარიერებს უქმნის. ჩინეთის მთავრობის განცხადებით ჩინეთში კრიპტოვალუტას ფულის გასათეთრებლად და არალეგალური ტრანსაქციებისათვის იყენებენ. ჩინეთმა კრიპტოვალუტების წინააღმდეგ აქტიური კამპანია გასულ 2021 წელს დაიწყო და საფინანსო ინსტიტუტებს მოუწოდა, რომ კრიპტოვალუტებით ანგარიშსწორებისას მეტი სიფრთხილე გამოიჩინონ. ჩინეთის ეროვნული ბანკის განკარგულებით საფინანსო ინსტიტუტებს დაევალოთ კრიპტოვალუტით ოპერაციებში მონაწილე მხარეთა იდენტიფიცირების მიზნით, კლიენტების ანგარიშის საფუძვლიანი შესწავლა. <https://bm.ge/ka/article/chinetti-bankebs-mouwodebs-kriptoalutit-tranzaqciebs-sifrtxilit-moekidon/85440/> 15.01.2022

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კრიპტოვალუტის საკითხი აქტუალური და სადაო გახდა 2009 წლიდან რიგი ქვეყნები ტოლერანტულადაა განწყობილი, ხოლო რიგი ქვეყნები ზღუდავს, ან არალეგალურ საქმიანობად მიიჩნევს. ალჟირი, ბოლივია, ჩინეთი, კოლუმბია, ეგვიპტე, ინდონეზია, ირანი, ინდოეთი, თურქეთი ის ქვეყნებია, რომლებიც ზღუდავენ კრიპტო ვალუტის გამოყენებას და ტრანზაქციებს. რუსეთმა მიიღო 2020 წელს რეგულაცია, რომლის მიხედვით კრიპტო ვალუტა, როგორც დასაბეგრი საკუთრებაა მოქალაქეებს ეკრძალებათ ნებისმიერი კრიპტო ვალუტის ფლობა. <https://www.euronews.com/next/2022/01/11/bitcoin-ban-these-are-the-countries-where-crypto-is-restricted-or-illegal2> 20.01.2022

ინდოეთის მთავრობა კრიპტოვალუტების, მათ შორის ბიტკოინის გამოყენების აკრძალვას გეგმავს, რის შესახებაც კანონპროექტი მთავრობამ უკვე წარადგინა. კანონპროექტის მიზანია აკრძალოს ყველა კერძო კრიპტოვალუტა, მათ შორის ბიტკოინი და ეთერიუმი, ხოლო ცენტრალური ბანკის მიერ გამოშვებული ციფრული ვალუტისათვის განსაზღვროს რეგულაციები. აღნიშნული პროექტის წარდგენის შემდეგ ინდოეთის საფონდო ბირჟაზე კრიპტოვალუტოს ღირებულება მნიშვნელოვნად დაეცა. <https://bm.ge/ka/article/indeotis-mtavroba-kriptovalutebis-gamoyenebis-akrdzalvas-gegmavs/96247/> 30.01.2022

თურქეთი არის ის ქვეყანა, რომელმაც უკვე აკრძალა კრიპტოვალუტით ანგარიშსწორება. მოსახლეობას აკრძალა კრიპტოვალუტებით პროდუქტებისა და სერვისების შეძენა, შეეზღუდა სავაჭრო პლატფორმებზე კრიპტოაქტივების ყიდვა. ციფრული ვალუტის პირდაპირი თუ არაპირდაპირი სახით გამოყენება არალეგალურად ჩაეთვლება. <https://bm.ge/ka/article/turgetma-kriptoalutit-angarishsworeba-akrdzala/80495/> 02.02.2022

ესპანეთი, ადგილობრივი ხელისუფლება სოციალურ ქსელში, ბლოგერების კრიპტოვალუტების შესახებ რეკლამის განთავსებას ზღუდავს და 300 000 ევრომდე ჯარიმას აწესებს. ქვეყნის ხელისუფლება თვლის, რომ რეკლამას შეუძლია ზიანი მიაყენოს გამოუცდელ ინვესტორებს, რომლებსაც არ ესმით ტექნოლოგია და არ იციან

მასთან დაკავშირებული რისკები. სარეკლამო შეზღუდვები ძალაში ერთ თვეში შევა და ევროკავშირის მასშტაბით იქნება პირველი ქვეყანა, სადაც მსგავსი რეგულაცია ჩაეშვა. <https://bm.ge/ka/video/espanetshi-kriptoalutebis-reklama-ikrdzaleba/28440/>

მიუხედავად გარკვეული შეზღუდვებისა, ბლოკჩეინზე დაფუძნებული ვირტუალური ვალუტა დაახლოებით ათწლეულია რაც არსებობს. 2020 წელს კი მასზე მოთხოვნა საერთაშორისო ინვესტორების მხრიდან მკვეთრად გაიზარდა. 2021 წელს თამამად შეიძლება ეწოდოს კრიპტო ვალუტის წელი, ამაზე მეტყველებს წლის დასაწყისში ფასების ზრდა. ვინაიდან ფასები არ გამოირჩევა მდგრადობით საერთო სურათის დასანახად კარგი საშუალებაა კრიპტო ვალუტის ფასების საშუალო მაჩვენებლის დადგენა 1 კვირის განმავლობაში. 25.31.2021 დან 28.04.2021 ფასების ზრდა მთავარ კრიპტო ვალუტებზე ფასების ზრდა შემდეგნაირად გამოიყურება:

დოჯკოინი: +7,555% ; მიეიქერი: +760%; ეთერიუმი: +324%; დეში: +198%;
ლაითკოინი: 115%; ბიტკოინი: +113%. <https://www.statista.com/chart/24793/selected-cryptocurrency-price-growth/> 01.02.2022

Goldman Sachs-ის პროგნოზით ბიტკოინის ღირებულება 2022 წელს შესაძლოა 100 000 აშშ დოლარი გახდეს. Goldman Sachs-ის ანალიტიკოსის თანახმად, ციფრული აქტივების პოპულარობის მატებასთან ერთად 2022 წელს ბიტკოინი ოქროს ბაზრის წილში მნიშვნელოვნად შეეცვლება. შეგახსენებთ, რომ ამჟამად ბიტკოინის საბაზრო კაპიტალი 800 მილიარდ აშშ დოლარს აღწევს. რაც შეეხება ოქროს, ქონების სახით დღეს 2.6 ტრილიონი აშშ დოლარის ღირებულების ოქრო ინახება. შესაბამისად, კრიპტოვალუტას ამგვარი ღირებულების ქონებების დაახლოებით 20% უკავია. ერთ-ერთი ჰიპოთეზური სცენარის მიხედვით, 2022 წელს ბიტკოინი აღნიშნული ბაზრის 50%-ს დაიკავებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისი ღირებულების 100 000 აშშ დოლარამდე ზრდა არის ნავარაუდები. <https://forbes.ge/goldman-sachs-2022-tsels-bitkoini-oqros-sabazro-tsilshi-mnishvnelovnad-sheetsileba/> 30.01.2022

ასევე მნიშვნელოვანი პროექტია ბიტკოინის ქალაქის აშენება ელ-სალვადორის მიერ, რომლის ბაზად ვულკანის ენერჯის, ხოლო დასაფინანსებლად კრიპტოვალუტის გამოყენებას გეგმავს. პრეზიდენტს ნაიბ ბუკელის განცხადებით, ქალაქს წრიული მონეტის ფორმა ექნება, რითაც დიდ მონეტას დაემსგავსება. ამ გადაწყვეტილებამ საზოგადოებაში მასშტაბური პროტესტი გამოიწვია, რადგან არსებობს შიში კრიპტოვალუტამ ლათინურ ამერიკას არასტაბილურობა და ინფლაცია არ მოიუტანოს. <https://bm.ge/ka/article/el-salvadorshi-bitkoinis-galaqi-gashendeba/97215/> 01.02.2022

ანალიტიკური პორტალი Statista იმ ქვეყნების ჩამონათვალს აქვეყნებს, სადაც კრიპტოვალუტას ყველაზე მეტად იყენებენ. კომპანიამ კვლევა 74 ქვეყანაში ჩაატარა, რომლებმაც აჩვენა რომ კრიპტოვალუტის მოხმარება ყველაზე მაღალი ნიგერიაშია. გამოკითხული ნიგარიელების მესამედი აცხადებს, რომ ისინი ადგილობრივ კრიპტოვალუტას ხშირად იყენებენ როგორც გადახდის საშუალებას მაღაზიებში და ყოველდღიურ ცხოვრებაში. კრიპტოვალუტის გამოყენების მაჩვენებლებით ჩამონათვალში მეორე და მესამე ადგილს იკავებენ ვიეტნამი და ფილიპინები. აღსანიშნავია, რომ ფილიპინების ცენტრალურმა ბანკმა ოფიციალურად აღიარა კრიპტოვალუტა, როგორც ანგარიშსწორების კანონიერი საშუალება.

ქვეყნების ჩამონათვალი, სადაც კრიპტოვალუტას ყველაზე აქტიურად გამოიყენებენ ასე გამოიყურება, ქვეყნებს შორის ლიდერობს ნიგერია; მეორე ადილი უკავია ვიეტნამს; 3. ფილიპინები; 4. თურქეთი; 5. პერუ; 6. შვეიცარია; 7. ჩინეთი; 8. აშშ; 9. გერმანია, 10. იაპონია. <https://bm.ge/ka/article/top-10-qveyana-sadac-kriptoalutas-yvelaze-metad-iyeneben/75641/> 02.02.2022

ანალიტიკური პორტალი Statista ასევე აქვეყნებს იმ ქვეყნების ჩამონათვალს, სადაც ყველაზე მეტი კრიპტო-ბანკომატია განთავსებული (ეს არის ბანკომატის ტიპის აპარატია, რომლის გამოყენებითაც შესაძლებელია კრიპტოვალუტის ყიდვა-გაყიდვა):

ქვეყანა	კრიპტო ბანკომატის რაოდენობა
---------	-----------------------------

აშშ	17436
კანადა	1464
დიდი ბრიტანეთი	200
ავსტრია	157
ესპანეთი	138
ჰონგ-კონგი	124
პოლონეთი	112
შვეიცარია	111
რუმინეთი	86
ჩეხეთი	68

წყარო

<https://www.statista.com/chart/25249/shows-operational-crypto-atms-by-country/ 01.02.2022>

რაც შეეხება საქართველოს, ვირტუალური ფულის მაინინგი გავრცელებულია როგორც რეგისტრირებული ბიზნესის, ასევე ფიზიკური პირების მხრიდან. შპს "ნიუ დიჯიტალ ტექნოლოჯიზ" მოქმედი ბრენდით „MyCoins“ წარმოადგენს სს „იმანი ჯორჯია“ მოქმედი ბრენდით „eMoney“-ს შვილობილ კომპანიას, რომლის მფლობელობაში არსებულ დომეინზე www.MyCoins.ge შეიქმნა ვებგვერდი სპეციალურად კრიპტოვალუტის მომხმარებლებისთვის. 2012 წლის თებერვალში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა დაარეგისტრირა eMoney, როგორც "საგადახდო მომსახურების პროვაიდერი". <https://www.mycoins.ge/index.php/main/aboutUs> MyCoins.ge-ს გამოყენებით დღეს უკვე შესაძლებელია ასობით სხვადასხვა სახის ვირტუალურ ვალუტებს შორის საქართველოს კრიპტოვალუტის ბაზარზე 13 ყველაზე რეიტინგული კრიპტოვალუტის როგორც ყიდვა-გაყიდვა, ასევე მიღება და გაგზავნა. კრიპტოვალუტის სახეები და მათი შესაბამისი ღირებულებები (მოცემულია 03.02.2022 წლის მდგომარეობით) ასეთია:

- ბიტკოინი BTC/GEL 107865.70/USD 35758.04
- ეთერიუმი ETH/GEL 7768.47/USD 2579.59
- ბიტკოინ ქეში BCH/GEL 808.72/USD 268.54

- ლაითკოინი LTC/GEL 314.57/USD 104.46
- დეში DASH/GEL 269.29/USD 89.42
- ეოსი EOS/GEL 6.6293/USD 2.2013
- მატिका MATIC/GEL 4.4541/USD 1.4790
- კარდანო ADA/GEL 3.0036/USD 0.9974
- ტეზერი USDT/GEL 2.9531/USD 0.9806
- რიპლი XRP/GEL 1.7581/USD 0.5838
- სტელარი XLM/GEL 0.5647/USD 0.1861
- დოჯკოინი DOGE/GEL 0.4033/USD 0.1339
- ვივა VIVA/GEL 0.1274/USD 0.0423

წყარო: <https://www.mycoins.ge/index.php/main/welcome> 03.02.2022

ეროვნული ეკონომიკის, მონეტარული და სამართლებრივი გარემოს შექმნაზე პასუხისმგებელი არის ხელისუფლება. ბიზნესს სტაბილური გარემოს ხელშეწყობის მიზნით აღმასრულებელი ხელისუფლება შესაბამისი კანონმდებლობის მხარდაჭერით უზრუნველყოფს. კრიპტოსამყაროს მიმართ ინტერესი მსოფლიო ბაზარზე მიმდინარე მოვლენების მსგავსად საქართველოშიც ყოველ წელს იზრდება. 2019 წლის 28 ივნისს საქართველოს ფინანსთა მინისტრის მიერ მიღებულ იქნა N201 საჯარო გადაწყვეტილება „კრიპტოაქტივის და მისი მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდების ოპერაციების გადასახადებით დაბეგვრის თაობაზე, რომელის მიხედვითაც საქართველო არ აღიარებს გადახდის კანონიერ საშუალებად: „კრიპტოაქტივის თითოეულ ერთეულს გააჩნია საბაზრო ღირებულება, იგი შეიძლება იქნეს ემისირებული, ჰყავდეს მესაკუთრე, გადაეცეს საკუთრების უფლება სხვას და დაიყოს ნაწილებად, შესაძლებელია მისი შესყიდვა და გაყიდვა. ამავე დროს, კრიპტოაქტივი არ არის გადახდის კანონიერი საშუალება და არც ელექტრონული ფული საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად.“ რაც შეეხება დაბეგვრის საკითხს, საქართველოს საგადასახადო სისტემა კრიპტოვალუტების ბაზრისათვის თავისი ლოიალური დამოკიდებულებით ხელსაყრელ გარემოს ქმნის, კერძოდ:

ა) კრიპტოაქტივის მიწოდება (კრიპტოაქტივის გაცვლა ეროვნულ ან უცხოურ ვალუტაზე) გათავისუფლებულია დღგ-სგან;

ბ) ფიზიკური პირის მიერ კრიპტოაქტივის მიწოდებით მიღებული შემოსავალი გათავისუფლებულია საშემოსავლო გადასახადისგან;

გ) კრიპტოაქტივის მოსაპოვებლად გამოთვლითი სიჩქარის (სიმძლავრის) მიწოდება:

გ.ა) არ ექვემდებარება დღგ-ით დაბეგვრას, თუ ამ მომსახურების მიმღები წარმოადგენს საქართველოს ფარგლებს გარეთ რეგისტრირებულ პირს ან საქართველოში არ გააჩნია მართვის ადგილი ან მუდმივი დაწესებულება, რომელსაც უშუალოდ უკავშირდება მიღებული მომსახურება.

ამასთანავე, მომსახურების გამწევ პირს უფლება აქვს ჩაითვალოს ამ მომსახურების გასაწევად შემენილ საქონელზე/მომსახურებაზე ჩათვლის დოკუმენტების მიხედვით გადახდილი ან გადასახდელი დღგ-ის თანხა.

გ.ბ) ექვემდებარება დღგ-ით დაბეგვრას, თუ ამ მომსახურების მიმღები წარმოადგენს საქართველოში რეგისტრირებულ პირს ან საქართველოში გააჩნია მართვის ადგილი ან მუდმივი დაწესებულება, რომელსაც უშუალოდ უკავშირდება მიღებული მომსახურება.

ამასთანავე, მომსახურების გამწევ პირს უფლება აქვს ჩაითვალოს ამ მომსახურების გასაწევად შემენილ საქონელზე/მომსახურებაზე ჩათვლის დოკუმენტების მიხედვით გადახდილი ან გადასახდელი დღგ-ის თანხა.

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4601215?publication=0> 21.01.2022

ამ საჯარო გადაწყვეტილების მიზნისათვის, კრიპტოაქტივი არის ციფრული აქტივი, რომლის შენახვა და გაცვლა ხორციელდება ელექტრონულად, ერთრანგიანი (დეცენტრალიზებული, Peer-to-peer) ქსელით, არ საჭიროებს სანდო შუამავალს, და ფუნქციონირებს კომპიუტერების ქსელში მომუშავე განაწილებული რეესტრის ტექნოლოგიის (Distributed ledger technology) პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებით, რომელიც იყენებს კრიპტოგრაფიულ მეთოდებს. კრიპტოაქტივი წარმოადგენს ღირებულების ციფრულ გამოხატულებას, მისი გამოშვება და გაცვლა

ხორციელდება დეცენტრალიზებული კონსენსუსის მექანიზმით, ცენტრალური სანდო ემიტენტი და ზედამხედველი/მაკონტროლებელი ორგანოს გარეშე, ხოლო მასზე საკუთრების უფლება დასტურდება კრიპტოგრაფიული მეთოდებით. კრიპტოაქტივის თითოეულ ერთეულს გააჩნია საბაზრო ღირებულება, იგი შეიძლება იქნეს ემისირებული, ჰყავდეს მესაკუთრე, გადაეცეს საკუთრების უფლება სხვას და დაიყოს ნაწილებად, შესაძლებელია მისი შესყიდვა და გაყიდვა.

როგორც ცნობილია კრიპტოვალუტის მაინინგი საჭიროებს დიდი რაოდენობით ელექტროენერჯის მოხმარებას. საქართველოში განვითარებულ ქვეყნებთან შედარებით მწვანე ენერჯის მოხმარებისათვის ტარიფი დაბალია. საქართველოში ყველაზე დიდი დატა ცენტრი „ბი ეფ დი სის“ Bitfury -ის აქვს, რომელმაც 2021 წელს 395 მლნ კვტ. სთ. ელექტროენერჯია მოიხმარა.

<https://bm.ge/ka/article/saqstatma-shesadzloa-sagartveloshi-kriptoalutebis-mainingis-biznesis-statistika-datvalos/98850/> 01.02.2022 The Bitfury Group არის ბლოკჩეინ ტექნოლოგიების მსოფლიოს წამყვანი სრული მომსახურების კომპანია და ინფრასტრუქტურის ერთ-ერთი უმსხვილესი კერძო პროვაიდერი ბლოკჩეინის ეკოსისტემაში. The Bitfury Group შეიმუშავებს და აწვდის მომხმარებელს როგორც ადჭურვილობას, ისე პროგრამულ უზრუნველყოფას, რომელიც აუცილებელია ბიზნესების, მთავრობების, ორგანიზაციებისა და ცალკეული პირებისათვის, რათა მათ უსაფრთხოდ შეძლონ აქტივების გადაადგილება ბლოკჩეინის ქსელში. ელექტროენერჯის მოხმარებას თუ გავითვალისწინებთ, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში ფიზიკურ პირებს შორის ყველაზე ფართოდ გავრცელებული მაინინგი არის სვანეთში- მესტიის რაიონში, სადაც მოსახლეობა აქვს შეღავათი და არ იხდის ელექტროენერჯის ტარიფს, ხოლო კორპორატიულ მაინინგი ძირითადად თიბ-ებშია თავმოყრილი, სადაც კომპანიები მწვანე ენერჯის ტარიფის დღგ-ის კომპონენტს არ იხდიან.

დასკვნა . საბოლოო ჯამში შეიძლება ითქვას, რომ „სატოში ნაკამოტომ“ ბიტკოინის სახით შექმნა ყველა ცენტრალური მარეგულირებელი ინსტიტუტიდან

დამოუკიდებელი ვალუტა, რომლის დეცენტრალიზებული ელექტრონულად გაგზავნა უსწრაფესი ტრანსაქციებითა და ძალიან დაბალი საკომისიო მოსაკრებლით არის შესაძლებელი. გლობალიზაციის პირობებში ბიტკოინმა დაარღვია ქვეყნების ეკონომიკური საზღვრები და ცენტრალიზებული გარემოში, რადგან ბიტკოინმა გამოჩენისთანავე მცირე დროში მოიპოვა პოპულარობა ბევრს ქვეყანაში, მათ შორის საქართველოშიც. საქართველო მაინინგით მსოფლიოში მესამე ადგილს იკავებს. მოქნილი საგადასახადი სისტემა, შედარებით დაბალი ტარიფი ელექტროენერგიაზე, იაფი მუშახელი არის ის მიზეზები რამაც საქართველოში კრიპტოვალუტების მაინინგი იქამდე მივიდა, რომ ახალ ფინანსურ ტექნოლოგიებთან გამკლავების მიზნით ქვეყნის ხელისუფლება დააფიქრა სტაბილური ვალუტის - ციფრული ფულის შექმნაზე. კრიპტოვალუტისგან განსხვავებით, ციფრულ ფულს შექმნის სახელმწიფო, რომელიც სავარაუდოდ დაფუძნებული იქნება ბლოკჩეინ სისტემაზე, მაგრამ ეროვნული ბანკის განცხადებით ვინაიდან არ მოხდება მისი მაინინგი, არ გახდება ფინანსური სპეკულაციების სამინზე, ამიტომ ციფრული ფული როგორც საქართველოს მოსახლეობისათვის, ასევე მისი ეკონომიკური განვითარებისათვის უსაფრთხო გარემოს შექმნას ხელს შეუწყობს. ვთვლი, რომ გარდა ციფრული ფულის შემოღებისა, განვითარებული ქვეყნების მსგავსად საჭიროა ხელისუფლების მხრიდან განხორციელდეს კრიპტოვალუტის ბაზრებისათვის გათვლილილი აკრძალვითი, სანქცირებული, სადამსჯელო ღონისძიებები, რომლებიც ვირტუალურ ბაზრების განვითარებას ხელს შეუშლის. მართალია, ვირტუალური ფული მოსახლეობის გარკვეული კატეგორიისათვის არის შემოსავლის წყარო, მაგრამ კრიპტოვალუტა უკონტროლო თვისობრიობის გამო, კრიმინალური საქმიანობების დაფინანსების იოლი წყაროა. კრიმინალური სამყაროს, როგორცაა ტერორიზმი, დაფინანსების გაზდით ეზრდება შესაძლებლობა შექმნას მასშტაბური ქაოტური სიტუაციები, რითაც საზოგადოებრივ კეთილდღეობას ხვალ მეტი ზიანი მიადგება, ვიდრე დღეს „იოლი ფულით“ მიღებული სარგებელია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Biczok,David.2018.*THE FUTURE OF BITCOIN AND THEBLOCKCHAIN TECHNOLOGY*. Masters in Banking and Finance PT Thesis Proposal University of Luxemburg.
2. <https://forbes.ge/erovnuli-banki-tsiphruli-laris-gamoshvebaze-mushaobs-ra-unda-vitsodeth-mis-shesakheb/> 01.02.2022
3. <tps://timesofindia.indiatimes.com/business/cryptocurrency/bitcoin/satoshi-nakamotos-bitcoin-white-paper-is-now-13-years-old-heres-what-it-says/articleshow/87847942.cms?from=mdr> 02.02.2022
4. <https://www.euronews.com/next/2021/12/04/paying-with-cryptocurrencies-these-are-the-major-companies-that-accept-cryptos-as-payment> 01.02.2022
5. <https://edition.cnn.com/2021/12/06/tech/bitmart-ethereum-bsc-hack/index.html> 01.02.2022
6. <https://bm.ge/ka/article/chineti-bankebs-mouwodebs-kriptoalutit-tranzaqciebs-sifrtxilit-moekidon/85440/> 15.01.2022
7. <https://www.euronews.com/next/2022/01/11/bitcoin-ban-these-are-the-countries-where-crypto-is-restricted-or-illegal2> 20.01.2022
8. <https://bm.ge/ka/article/indeotis-mtavroba-kriptoalutebis-gamoyenebis-akrdzalvas-gegmaivs/96247/> 30.01.2022
9. <https://www.statista.com/chart/24793/selected-cryptocurrency-price-growth/> 01.02.2022
10. <https://forbes.ge/goldman-sachs-2022-tsels-bitkoini-oqros-sabazro-tsilshimnishvnelovnad-sheetsileba/> 30.01.2022
11. <https://bm.ge/ka/article/top-10-qveyana-sadac-kriptoalutas-yvelaze-metad-iyeneben/75641/> 02.02.2022
12. <https://www.statista.com/chart/25249/shows-operational-crypto-atms-by-country/> 01.02.2022
13. <https://www.mycoins.ge/index.php/main/welcome>
14. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4601215?publication=0> 21.01.2022
15. <https://bm.ge/ka/article/saqstatma-shesadzloa-saqartveloshi-kriptoalutebis-mainingis-biznesis-statistika-datvalos/98850/> 01.02.2022

Roin Tateshvili - Professor

LEPL Samtskhe-Javakheti State University,

The Faculty of a Business Administration

e-mail: rointateshvili@gmail.com

Natia Kiknadze –The Student of the Doctoral Program of Economics

LEPL Samtskhe-Javakheti State University,

The Faculty of a Business Administration

e-mail: ntkiknadze@gmail.com

Cryptocurrency and Financial Market

An abstract

Current scientific and technological development introduced an important innovation to the financial markets in the form of the cryptocurrency. Releasing of the crypto currency is based on the decentralized technology block chain.

The paper is focused on the most popular digital currency bitcoin in the modern world countries and Georgia. Decentralization unlike printed currency protects cryptocurrency from the fluctuation what is the main advantages of the cryptocurrency. In addition, electronic money is an independent currency from all central regulating institution with the fastest transactions made electronically and lowest charges. As for its disadvantages, this is fluctuation of the prices, as the value of the cryptocurrency changes based on demands.

In Georgia, both population and business sector are interested in mining of the virtual currency. Georgia is on the third place in the world by mining. The conditions supporting to popularization of the mining in our country is a flexible taxation system, comparatively low payment rate on the electricity and cheap labor.

As it is possible to purchase cryptocurrency anonymously without identification of a person, the participants of the transactions in cryptocurrency are not revealed, the risk of using cryptocurrency for the criminal activities like funding terrorism, money

laundering is high. In addition, in a long-term prospective, the shadow economy is strengthened by the funding of the criminal world and development of the public welfare is becoming more unclear.

Key words: Cryptocurrency, money, economy and banking system